

भारतभाग्यविधातः

गुरुदेव रवीन्द्रनाथ टागोर यांनी रचिलेले 'जनगणमन...' हे देशभक्तिपर बंगाली गीत मुळात ५ कडव्यांचे आहे. कलकत्ता येथे दि. २७-१२-१९११ रोजी झालेल्या राष्ट्रीय काँग्रेसच्या अधिवेशनासाठी ते लिहिले होते. अधिवेशनाच्या कामकाजाची सुरुवात या गीतानेच करण्यात आली. या गीतातील पहिल्या कडव्याला पुढे राष्ट्रगीताचा मान देण्यात आला. भारताला भेट देणाऱ्या ब्रिटिश सम्राट पंचम जॉर्ज यांचे स्वागत करण्यासाठी हे गीत रचण्यात आले होते, ही बहुतेकांची समजूत बरोबर नाही.

। संस्कृत रूपांतर ।

जनगणमनोऽधिवासोऽसि त्वं भारतभाग्यविधाता
महाराष्ट्रसिंधुगुजरातद्राविडपंचनदोत्कलवंगम्
विंध्यहिमाचलयमुनागंगासोच्छलजलधितरंगम्
ते नाम मे नु जागरणम् । ते शुभाशिषो मे ह्यवनम्
कुर्वे ते यशसो गानम्
जनगणमंगलदाताऽसि त्वं भारतभाग्यविधाता
विजयो विजयो विजयस्ते नित्यम् । जयोऽस्तु ते सततम् ॥१॥
प्रत्यहमावाहिते श्रुतास्ते पूता व्याहाराः
हिंदुबौद्धसिखजैनपारसिकमुस्लिमख्रिश्चनविसराः
पश्चिमपूर्वदिगन्ते । ते विष्टरस्य निकटे
सप्रेम ते रमन्ते
जनगणसमष्टिकर्ताऽसि त्वं भारतभाग्यविधाता
विजयो विजयो विजयस्ते नित्यम् । जयोऽस्तु ते सततम् ॥२॥
नैके रथिनो बंधुराध्वना प्रधाविता ननु युगे युगे
ते सारथ्ये रथचक्रेण ध्वनिते सन्मार्गे
दारुणविप्लवचरणम् । त्वच्छंखनादनिर्दलनम्
संकटदुःखःत्राणम्
त्वं जनगणपथदर्शिन् असि रे भारतभाग्यविधाता
विजयो विजयो विजयस्ते नित्यम् । जयोऽस्तु ते सततम् ॥३॥
घोरतिमिरघननिबिडनिशीथे पीडितमूर्च्छितदेशे
अभंगमंगलकारकशीले समीक्षणे ते ह्यनिमेषे
चेद् विपत् समायाता । अंकस्ते मे त्राता
स्नेहमयी माता
जनगणदुःखनिहन्ताऽसि त्वं भारतभाग्यविधाता
विजयो विजयो विजयस्ते नित्यम् । जयोऽस्तु ते सततम् ॥४॥
प्रभातकाले सवितर्युदिते पूर्वाचलशीर्षम्

विहगसमूहो गायति मरुतो वहन्ति जीवनदातृरसम्
ते करुणाऽरुणपादाः । भारतजागर्याऽद्भ्रा
त्वत्पदयोर्मे मूर्धा
राजेश्वर जयहर्ताऽसि त्वं भारतभाग्यविधाता
विजयो विजयो विजयस्ते नित्यम् । जयोऽस्तु ते सततम् ॥५॥

वैद्य श्रीनिवास पु. हिर्लेकर

(By: Vaidya Shrinivas P. Hirlekar)